

Euroopan
ihmisoikeustuomioistuin

50 KYSYMYSTÄ EIT:stä

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

50 kysymystä EIT:stä

Euroopan ihmisoikeussopimus

1 Milloin Euroopan ihmisoikeussopimus hyväksyttiin?

Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty eurooppalainen yleissopimus, joka paremmin tunnetaan nimellä ”Euroopan ihmisoikeussopimus”, avattiin allekirjoitettavaksi Roomassa 4. marraskuuta 1950 ja se tuli voimaan 3. syyskuuta 1953.

Ihmisoikeussopimuksella konkretisoitiin tiettyjä ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sisältyviä oikeuksia ja vapauksia ja luotiin kansainvälinen tuomioistuin, jolla on toimivalta tuomita ne jäsenvaltiot, jotka eivät noudata sitoumuksiaan.

2 Mikä on ihmisoikeussopimuksen pöytäkirja?

Ihmisoikeussopimuksen pöytäkirja on teksti, jolla lisätään yksi tai useampia oikeuksia alkuperäiseen ihmisoikeussopimukseen, tai jolla muutetaan tiettyjä sen säännöksiä.

Ihmisoikeussopimuksen oikeuksia täydentävät pöytäkirjat ovat sitovia ainoastaan ne allekirjoittaneissa ja ratifioineissa valtioissa; valtiota, joka on ainoastaan allekirjoittanut pöytäkirjan ratifioimatta sitä, eivät pöytäkirjan säännökset sido.

Tähän mennessä on hyväksytty 14 pöytäkirjaa.

3 Mitä oikeuksia ihmisoikeussopimukseen sisältyy?

Ihmisoikeussopimuksen ratifioineet valtiot, joita kutsutaan myös ”ihmisoikeussopimuksen sopimusvaltioiksi”, tunnustavat ja takaavat perustavaa laatua olevat kansalais- ja poliittiset oikeudet omien kansalaistensa lisäksi myös kaikille niiden lainkäyttövaltaan kuuluville henkilöille.

Ihmisoikeussopimuksella taataan erityisesti oikeus elämään, oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, yksityis- ja perhe-elämän kunnioittamiseen, sananvapauteen, ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen ja omaisuuden suojaan. Siinä kielletään erityisesti kidutus ja epäinhimillinen ja halventava rangaistus tai kohtelu, orjuus ja pakotyo, mielivaltainen tai laiton vangitseminen, sekä ihmisoikeussopimuksessa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien nauttimiseen kohdistuva syrjintä.

4 Kehittykö Euroopan ihmisoikeussopimus?

Kyllä. Ihmisoikeussopimus kehittyi tuomioistuimen tulkinnan kautta. Tuomioistuin on tehnyt oikeuskäytäntönsä kautta ihmisoikeussopimuksesta elävän instrumentin; se on täten laajentanut taattuja oikeuksia ja mahdollistanut niiden myöhemmän soveltamisen tilanteissa, jotka eivät olleet ennustettavissa ihmisoikeussopimuksen hyväksymisen aikaan.

Ihmisoikeussopimus on kehittynyt myös uusien pöytäkirjojen myötä, jotka turvaavat uusia oikeuksia. Tästä on esimerkkinä heinäkuussa 2003 voimaan tullut kuolemanrangaistuksen kaikissa tilanteissa kieltävä 13. pöytäkirja, sekä huhtikuussa

Tuomioistuimen suhdetoiminnasta vastaava yksikkö on valmistellut tämän asiakirjan. Se ei sido tuomioistuinta. Sen tarkoituksena on antaa yleistietoa tuomioistuimen toiminnasta. Tarkempaa tietoa saa sihteeristön laatimista asiakirjoista, jotka ovat saatavilla internet-sivulta www.echr.coe.int.

© European Court of Human Rights, 2021

European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France

2005 voimaan tullut syrjinnän kieltävä 12. pöytäkirja.

5 Onko kansallisten tuomioistuinten noudatettava Euroopan ihmisoikeussopimusta?

Ihmisoikeussopimusta sovelletaan kansallisella tasolla. Se on sisällytetty ihmisoikeussopimukseen liittyneiden jäsenvaltioiden lainsäädäntöön ja jäsenvaltioiden on noudatettava sopimuksessa taattuja oikeuksia. Kansallisten tuomioistuinten on siten sovellettava ihmisoikeussopimusta. Siinä tapauksessa, että joku yksittäinen henkilö esittää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle valituksen siitä, ettei hänen oikeuksiaan ole kunnioitettu, voi tuomioistuin antaa jäsenvaltiolle tuomion.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT)

6 Mikä on ihmisoikeustuomioistuimen kokoonpano?

Ihmisoikeustuomioistuimessa on yhtä monta tuomaria kuin on ihmisoikeussopimuksen allekirjoittaneita jäsenvaltioita.

7 Miten ihmisoikeustuomioistuimen tuomarit valitaan?

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous valitsee tuomarit kunkin

jäsenvaltion esittämän kolmen nimen luettelosta. Heidät valitaan yhdeksän vuoden pituiseksi toimikaudeksi, eikä heitä voida nimittää uudelleen.

8 Ovatko tuomarit todella itsenäisiä?

Vaikka tuomarit valitaan maakohtaisesti, he käsittelevät asioita itsenäisesti, eivätkä edusta kyseistä valtiota. He ovat täysin puolueettomia, eivätkä voi harjoittaa mitään itsenäisyyden ja puolueettomuuden veloitteen kanssa ristiriidassa olevaa toimintaa.

9 Osallistuuko kansallinen tuomari omaa maataan koskeviin asioihin?

Kansallinen tuomari ei voi toimia oman maansa yhden tuomarin kokoonpanossa. Poikkeustapauksissa hänet voidaan kutsua komiteastuntoon. Kansallinen tuomari kuuluu kuitenkin ihmisoikeustuomioistuimen kokoonpanoon aina silloin, kun asiaa käsittelee 7 tuomarista koostuva jaosto tai 17 tuomarista koostuva suuri jaosto.

10 Mikä on sihteeristö?

Sihteeristö on yksikkö, joka tukee ihmisoikeustuomioistuinta sen tuomiovallan käyttöön liittyvissä oikeudellisissa ja hallinnollisissa asioissa. Se koostuu lakimiehistä, hallinnollisesta ja teknisestä henkilöstöstä sekä kääntäjistä.

11 Mikä on ihmisoikeustuomioistuimen budjetti?

Euroopan neuvosto vastaa ihmisoikeustuomioistuimen toimintakuluista. Sen budjetti on osa Euroopan neuvoston budjettia, jota rahoitetaan jäsenvaltioilta saatavilla avustuksilla. Ne on määritelty väestön ja bruttokansantuotteen huomioon ottavien mittareiden mukaan.

Ihmisoikeustuomioistuimen budjetti kattaa tuomareiden ja toimihenkilöiden palkat sekä erilaiset kustannukset (tietotekniikka, viralliset matkat, käännöstyöt, tulkkaukset, julkaisut, edustuskulut, oikeusavun, tutkimustehtävät jne.)

12 Voiko ihmisoikeustuomioistuimen kokoonpano vaihdella käsiteltävän asian mukaan?

Kyllä. Ihmisoikeustuomioistuin voi pitää istuntoja neljässä pääasiallisessa kokoonpanossa.

Yhden tuomarin kokoonpano käsittelee selvästi tutkimatta jätettävät valitukset. Kolmesta tuomarista koostuva komitea voi antaa yksimielisesti tutkittavaksi ottamista koskevan päätöksen ja päättää asiasisällöstä sellaisissa tapauksissa, joista on jo olemassa vakiintunutta oikeuskäytäntöä. Valitus voidaan myös siirtää seitsemästä tuomarista koostuvalle jaostolle, joka antaa yleensä asian tutkittavaksi ottamiseen ja asiasisältöön liittyvän tuomionsa äänten enemmistöllä.

Poikkeustapauksissa 17 tuomarista koostuva suuri jaosto käsittelee tietyn jaoston sille siirtämän asian sen jälkeen, kun kyseinen jaosto on päättänyt luopua toimivallasta asian käsittelyn suhteen, tai siinä tapauksessa, että asian siirtäminen suurelle jaostolle on hyväksytty.

13 Mikä ero on jaoston ja osaston välillä?

Osasto on hallinnollinen yksikkö ja jaosto on ihmisoikeustuomioistuimen osaston sisäinen oikeudellinen kokoonpano. Tuomioistuin koostuu viidestä osastosta, jotka muodostavat eri jaostoja. Jokaiseen osastoon kuuluu presidentti, varapresidentti ja useita tuomareita.

14 Mistä koostuvat jaostot ja suuri jaosto?

Jaosto koostuu sen osaston presidentistä, jolle asia on luovutettu käsiteltäväksi, kansallisesta tuomarista (tuomari, joka on valittu siitä valtiosta, jota vastaan valitus on nostettu) ja viidestä muusta osaston presidentin nimeämästä tuomarista vuorottelujärjestelmän mukaisesti.

Suuri jaosto koostuu tuomioistuimen presidentistä, varapresidentistä, osastojen presidenteistä, sekä kansallisesta tuomarista ja arpomalla valituista tuomareista. Tuomarit, jotka olivat mukana tuomion ensin antaneessa jaostossa, eivät voi osallistua asian käsittelyyn suuressa jaostossa.

15 Koska asia käsitellään suuressa jaostossa?

Asia voidaan ottaa suuren jaoston käsiteltäväksi kahdella tavalla. Tällöin on kyse joko asian siirrosta, tai toimivallan luovuttamisesta suuren jaoston hyväksi.

Kun jaosto on antanut tuomionsa, osapuolet voivat pyytää asian siirtämistä suurelle jaostolle. Pyyntö hyväksytään poikkeustapauksissa. Suuren jaoston tuomarit päättävät, siirretäänkö asia suurelle jaostolle uudelleen käsittelyä varten. Asia voidaan siirtää suuren jaoston

käsiteltäväksi myös siinä tapauksessa, että joku jaostoista on luopunut toimivallastaan asian käsittelyn suhteen. Tämä on kuitenkin poikkeuksellista.

Jaosto, jolle valitus on annettu käsiteltäväksi, voi luopua asian käsittelystä ja siirtää sen suurelle jaostolle, jos kyseessä on ihmisoikeussopimuksen tulkintaan liittyvä vakava ongelma, tai jos on olemassa riski, että asian lopputulos tulisi mahdollisesti olemaan ristiriidassa tuomioistuimen aiemmin antaman tuomion kanssa.

16 Voiko tuomari kieltäytyä asian käsittelystä jossakin asiassa?

Kyllä, ja hänen onkin kieltäydyttävä siitä silloin, kun on kyse asiasta, jonka käsittelyyn hän on jollakin tavalla osallistunut menettelyn aiemmassa vaiheessa. Tällöin sanotaan olevan kyse vetäytymisestä. Kyseinen tuomari korvataan toisella tuomarilla tai tilapäisellä tuomarilla, jos vetäytyvä tuomari on kansallinen tuomari.

17 Mitä tarkoittaa tilapäinen tuomari?

Kyseinen hallitus nimittää tilapäisen tuomarin käsittelemään asiaa niissä tapauksissa, joissa kansallinen tuomari ei voi käsitellä asiaa, vetäytyy asiasta tai hänellä ei ole lupa käsitellä asiaa.

18 Minkälainen toimivalta tuomioistuimella on?

Tuomioistuin ei voi ottaa asioita käsiteltäväksi omasta aloitteestaan. Sillä on toimivalta antaa päätöksiä asioissa, jotka koskevat Euroopan ihmisoikeussopimuksen väitetyjä

loukkauksia. Näin se tekee ottaessaan vastaan yksilö- tai valtiovalituksia.

Menettely Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa

19 Kuka voi jättää asian tuomioistuimen käsiteltäväksi?

Ihmisoikeussopimuksessa erotetaan kahden tyyppisiä valituksia. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat yksityishenkilöiden, yksityishenkilöiden muodostaman ryhmän, yritysten tai kansalaisjärjestöjen esittämät yksilövalitukset, joissa väitetään, että heidän oikeuksiaan on loukattu. Toiseen ryhmään kuuluvat valtiovalitukset, joissa joku valtio on nostanut valituksen toista valtiota vastaan.

Ihmisoikeustuomioistuimen luomisesta lähtien yksityishenkilöt ovat esittäneet lähes kaikki valitukset. He ovat vieneet asian suoraan tuomioistuimen käsiteltäväksi väittämällä asiassa tapahtuneen yhden tai useamman ihmisoikeussopimuksen loukkauksen.

20 Ketä vastaan oikeusjutut voidaan esittää?

Valitukset voidaan esittää yhtä tai useampaa ihmisoikeussopimuksen ratifioinutta valtiota vastaan. Kaikki muut esim. muita valtioita tai yksityishenkilöitä vastaan esitetyt valitukset jätetään käsittelemättä.

21 Kuinka asia saatetaan tuomioistuimen käsiteltäväksi?

Yksityishenkilöt voivat jättää asian tuomioistuimen käsiteltäväksi suoraan, eikä asianajajaa välttämättä tarvita menettelyn alkuvaiheessa. Jotta asian voi jättää tuomioistuimen käsiteltäväksi, riittää, että lähettää tuomioistuimelle huolellisesti täytetyn valituslomakkeen sekä vaaditut asiakirjat. Se, että tuomioistuin on ottanut valituksen vastaan, ei kuitenkaan takaa sitä, että asia otetaan käsiteltäväksi tai että valitus katsotaan aiheelliseksi.

Ihmisoikeussopimusjärjestelmä mahdollistaa sen, että tuomioistuimen puoleen voidaan kääntyä helposti. Täten kaikki halukkaat voivat esittää tuomioistuimelle valituksen huolimatta siitä, että he asuvat jäsenvaltion syrjäisellä alueella, tai että he ovat varattomia. Tuomioistuimen puoleen kääntyminen ei myöskään ole maksullista.

22 Mikä ero on yksilövalituksella ja valtiovalituksella?

Tuomioistuimelle esitetyistä valituksista suurin osa on yksityishenkilöiden tekemiä yksilövalituksia. Mahdollista on myöskin, että valtio tekee valituksen toista sopimusvaltiota vastaan; tätä kutsutaan valtiovalitukseksi.

23 Täytyykö asianajajan edustaa minua tuomioistuimessa?

Asianajaja ei ole välttämätön menettelyn alkuvaiheessa; kuka tahansa voi jättää asian suoraan tuomioistuimen käsiteltäväksi. Asianajajan apu on sen sijaan välttämätöntä silloin, jos asia annetaan tiedoksi vastaajana olevalle hallitukselle sen huomioiden tekemistä varten. Valittajille

voidaan tarvittaessa myöntää oikeusapua menettelyn tästä vaiheesta lähtien.

24 Kuka voi toimia asiamiehenä tuomioistuimessa?

Ei ole olemassa luetteloa lakimiehistä, jotka voivat toimia asiamiehenä tuomioistuimessa. Valituksen tekijää voi edustaa kuka tahansa toimivaltainen lakimies, jolla on oikeus harjoittaa toimintaansa jossakin sopimusvaltiossa, tai muu henkilö, jonka kyseisen jaoston presidentti on valtuuttanut toimimaan asiamiehenä.

25 Mitkä ovat menettelyn eri vaiheet tuomioistuimessa?

Tuomioistuimelle tehtyjen valitusten käsittelyssä on kaksi päävaihetta: tutkittavaksi ottamisen ja asiasisällön tutkiminen. Valitus etenee eri vaiheiden kautta.

Yhden tuomarin kokoonpanossa tuomari päättää jättää asian käsittelemättä niissä tapauksissa, kun tämä käy ilmi heti; päätöksistä ei voi valittaa.

Komitea antaa lopullisen päätöksen tai tuomion asiassa, johon sovelletaan tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä.

Jaosto antaa asian tiedoksi vastaajana toimivalle hallitukselle huomioita varten. Molemmat osapuolet tekevät huomioita asiasta. Tämän jälkeen tuomioistuin päättää, onko suullisen kuulemistilaisuuden pitäminen asiasta tarpeen. Kuulemistilaisuuden pitäminen on kuitenkin harvinaista, kun otetaan huomioon tuomioistuimen käsittelemien valitusten lukumäärä. Tämän jälkeen jaosto antaa tuomion, joka on lopullinen vasta kolmen kuukauden määräajan kuluttua.

Tämän määrärajan kuluessa valittaja tai hallitus voivat pyytää asian siirtämistä suurelle jaostolle uutta käsittelyä varten. Siinä tapauksessa, että suuren jaoston tuomarit hyväksyvät siirron, asia käsitellään uudelleen ja tapauksessa pidetään kuulemistilaisuus. Suuri jaosto antaa lopuksi lopullisen tuomionsa.

26 Mitkä ovat tutkittavaksi ottamisen edellytykset?

Valitusten on täytettävä tietyt edellytykset, jotta tuomioistuin voi hyväksyä ne käsiteltäviksi, muussa tapauksessa valituksia ei tutkita. Asia voidaan antaa tuomioistuimen käsiteltäväksi vain siinä tapauksessa, että kaikki kansalliset oikeussuojakeinot on käytetty. Tämä tarkoittaa sitä, että oikeudenloukkauksesta valituksen tehneen henkilön on ensin täytynyt esittää asiansa kyseisen maan tuomioistuimille, korkein toimivaltainen oikeusviranomaisen mukaan lukien. Täten kyseiselle valtiolle annetaan ensin mahdollisuus korjata itse esitetty loukkaus.

Valituksen on koskettava yhtä tai useampaa ihmisoikeussopimukseen sisältyvää oikeutta. Tuomioistuin ei voi tutkia minkäänlaisia muita oikeudenloukkauksia koskevia valituksia. Asia on myös esitettävä tuomioistuimelle neljän kuukauden kuluessa siitä, kun viimeinen kansallinen oikeuden päätös asiasta on annettu. Tällainen on yleensä maan korkeimman tuomioistuimen antama ratkaisu. Valituksen tekijän on oltava henkilökohtaisesti ja suoraan ihmisoikeussopimusloukkauksen kohteena ja hänen on täytynyt kärsiä huomattavaa vahinkoa. Valitus voidaan osoittaa ainoastaan jotakin sopimusosapuolena olevaa valtiota vastaan, eikä muita valtioita tai yksityishenkilöitä vastaan.

27 Voivatko hallituksen organisaatio tai hallituksen ulkopuolinen organisaatio osallistua oikeudenkäyntimenettelyyn?

Kyllä, molemmat voivat tehdä valituksen. Tuomioistuimen presidentti voi myös antaa niille luvan osallistua menettelyyn kolmantena osapuolena.

28 Mikä on kolmas osapuoli?

Tuomioistuimen presidentti voi valtuuttaa jonkun muun henkilön kuin valittajan, tai jonkun muun sopimusvaltion kuin sen, jota vastaan valitus on nostettu, osallistumaan menettelyyn. Tätä kutsutaan kolmannen osapuolen väliintuloksi. Kyseinen henkilö tai valtio voi siten esittää kirjallisia huomioita ja osallistua suullisiin kuulemistilaisuuksiin.

29 Voiko tuomioistuin nimittää asiantuntijoita tai kuulla todistajia?

Voi. Tuomioistuin voi poikkeustapauksissa ryhtyä tutkintatehtäviin ja matkustaa johonkin maahan selvittääkseen tiettyihin valituksiin liittyviä tapahtumia. Tuomioistuimen valtuuskunta voi siten ottaa vastaan todistajien lausuntoja ja tutkia asiaa paikan päällä.

Joissakin tapauksissa tuomioistuin voi nimittää asiantuntijoita. Näin on esim. silloin, kun se pyytää asiantuntijalääkäreitä tekemään lääkärintarkastuksen vangittuina oleville valituksen tekijöille.

30 Pitääkö tuomioistuin suullisia kuulemistilaisuuksia?

Tuomioistuimessa käytetään kirjallista menettelyä, mutta joissakin tapauksissa tuomioistuin saattaa pitää suullisen kuulemistilaisuuden.

Kuulemistilaisuudet pidetään ihmisoikeusrakennuksessa Strasbourgissa. Ne ovat julkisia, elleivät kyseisen jaoston, tai suuren jaoston puheenjohtaja tapauskohtaisesti toisin päättä. Lehdistö ja yleisö voivat osallistua suullisiin kuulemistilaisuuksiin; heidän on ainoastaan esitettävä vastaanotossa lehdistökorttinsa tai henkilöllisyystodistuksensa.

Kaikki kuulemistilaisuudet nauhoitetaan ja ne ovat uudelleen nähtävissä tuomioistuimen internet-sivulla samana päivänä klo 14.30 lähtien (paikallista aikaa).

31 Mitä tarkoittavat alustavat vastaväitteet?

Alustavat vastaväitteet ovat sen valtion esittämiä puolusteluja, jota vastaan valitus on nostettu, ja joiden tarkoituksena on osoittaa, ettei valituksen asiasisältöä voida tutkia.

32 Mitä tarkoittaa sovintoratkaisu?

Sovintoratkaisu on osapuolten välinen sopimus, jolla valituksen eteneminen keskeytetään. Kun valittaja ja kyseinen valtio sopivat keskinäisen riita-asiansa, valtio yleensä maksaa valittajalle tietyn rahasumman. Sen jälkeen kun tuomioistuin on tarkistanut sovintoratkaisun sanamuodon, ja jos se katsoo, ettei ihmisoikeuksien kunnioittaminen edellytä valituksen käsittelyn jatkamista,

tuomioistuin poistaa valituksen asialistaltaan.

Tuomioistuimen kannustaa aina osapuolia sovintoratkaisun löytämiseen. Ellei ratkaisua saada aikaan, tuomioistuin käsittelee valituksen asiasisällön.

33 Voiko tuomioistuin määrätä väliaikaisten turvaamistoimien käyttöön otosta?

Kun tuomioistuimelle on esitetty valitus, se voi pyytää tiettyä valtiota ryhtymään joihinkin väliaikaist toimiin siihen asti, kunnes se voi antaa tuomion asiasta. Useimmissa tapauksissa tuomioistuin pyytää kyseistä valtiota luopumaan joistakin toimista, kuten henkilön palauttamisesta alkuperäismaahansa siinä tapauksessa, että häntä uhkaa siellä kuolema tai kidutus.

34 Ovatko päätösneuvottelut julkisia?

Ei, tuomioistuimen päätösneuvottelut ovat aina salaisia.

35 Ovatko valtiot koskaan kieltäytyneet yhteistyöstä tuomioistuimen kanssa?

Joissakin tapauksissa valtiot pidättyvät, tai jopa kieltäytyvät ilmoittamasta tuomioistuimelle sen asian käsittelyä varten tarvitsemia tietoja tai luovuttamasta sille asiakirjoja.

Tässä tapauksessa tuomioistuin voi todeta kyseisten valtioiden loukanneen ihmisoikeussopimuksen 38 artiklaa. (velvollisuus toimittaa tuomioistuimelle asian tutkimisessa tarvittavia tietoja).

36 **Kuinka kauan oikeudenkäyntimenettely tuomioistuimessa kestää?**

On mahdotonta sanoa, kuinka kauan oikeudenkäyntimenettely tuomioistuimessa kestää.

Tuomioistuin pyrkii käsittelemään asiat kolmen vuoden kuluessa siitä kun ne on otettu käsiteltäviksi, mutta joidenkin asioiden käsittely voi kestää kauemmin, kun taas toiset voidaan käsitellä nopeammin.

Oikeudenkäynnin pituus tuomioistuimessa vaihtelee tietysti käsiteltävän asian mukaan. Siihen vaikuttavat myös se kokoonpano, joka asiaa käsittelee, osapuolten nopeus toimittaa tuomioistuimelle tietoja ja monet muut seikat, kuten suullisen kuulemistilaisuuden järjestäminen, siirtäminen suurelle jaostolle jne.

Jotkut valitukset voidaan luokitella kiireellisiksi ja käsitellä ennen muita valituksia erityisesti siinä tapauksessa, että valittajan uskotaan olevan välittömässä fyysisessä vaarassa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset ja tuomiot

37 **Mikä ero on päätöksen ja tuomion välillä?**

Päätöksen antaa yleensä tuomioistuimen yksi tuomari, komitea tai jaosto. Päätös koskee ainoastaan asian käsiteltäväksi ottamista, eikä asiasisältöä. Jaosto tutkii yleensä käsiteltäväksi ottamisen ja asiasisällön samanaikaisesti ja antaa sitten tuomionsa.

38 **Onko valtiolle annettu tuomio sitova?**

Loukkaustuomiot sitovat tuomittuja valtioita ja niiden on pantava tuomiot täytäntöön. Euroopan neuvoston ministerikomitea valvoo, että tuomiot pannaan täytäntöön ja varmistaa erityisesti sen, että valittajille maksettavaksi määrätyt vahingonkorvaukset maksetaan.

39 **Voiko tuomiosta valittaa?**

Valituksen tutkimatta jättämistä koskevat päätökset samoin kuin jotkut komitean päätökset sekä suuren jaoston antamat tuomiot ovat lopullisia, eikä niistä voi valittaa. Osapuolet voivat kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa jaoston antamasta tuomiosta pyytää asian siirtämistä suureen jaostoon uutta käsitteilyä varten. Tuomareista koostuva lautakunta käsittelee asian siirtämistä suureen jaostoon koskevat pyynnöt ja päättää, siirretäänkö asia vai ei.

40 **Miten tuomioistuimen antamat tuomiot pannaan täytäntöön?**

Annettuaan oikeudenloukkaustuomion tuomioistuin siirtää jutun Euroopan neuvoston ministerikomitealle. Sen tehtävänä on päättää kyseisen maan ja tuomioiden täytäntöönpanosta vastaavan osaston kanssa annetun tuomion täytäntöönpanosta, ja siitä kuinka vastaavat ihmisoikeussopimusrikkomukset voidaan jatkossa välttää. Tämä on mahdollista erinäisillä yleisillä toimenpiteillä, kuten lainsäädännön muutoksilla tai valittajaa koskevilla tapauskohtaisilla erityistoimilla.

41 **Mitkä ovat ihmisoikeusloukkauksesta annetun tuomion seuraukset?**

Tuomitun valtion on valvottava, että ihmisoikeussopimuksen loukkaamiselta vältytään jatkossa. Muussa tapauksessa tuomioistuin voi tuomita valtion uudelleen. Joissakin tapauksissa jäsenvaltiot voivat joutua muuttamaan lainsäädäntöään ihmisoikeussopimusta vastaavaksi.

42 **Mitä tarkoittaa kohtuullinen hyvitys?**

Kun ihmisoikeustuomioistuin tuomitsee jonkun valtion ja toteaa, että valittaja on kärsinyt huomattavaa vahinkoa, se yleensä myöntää valittajalle kohtuullisen hyvityksen. Tämä tarkoittaa sitä, että se myöntää valittajalle tietyn rahasumman korvauksena hänen kärsimistään vahingoista. Ministerikomitea valvoo, että tuomioistuimen myöntämä summa todella maksetaan valittajalle.

43 **Mikä on pilottiasia?**

Tuomioistuin on viime vuosien aikana kehittänyt uuden menettelytavan, koska se on vastaanottanut erittäin paljon samoja ongelmia koskevia valituksia, joita kutsutaan myös systeemisiksi ongelmiksi. Näissä asioissa on kyse kansallisen lain yhteensopimattomuudesta ihmisoikeussopimuksen kanssa.

Tuomioistuin on myös kehittänyt askettäin menettelytavan, jossa tutkitaan yksi tai useampi tällainen valitus ja lykätään muiden vastaavien asioiden käsittelyä. Kun tuomioistuin antaa pilottiasiaa koskevan tuomionsa, se pyytää kyseistä hallitusta saattamaan lainsäädäntönsä ihmisoikeussopimusta vastaavaksi ja ilmoittaa sille, mihin yleisiin toimenpiteisiin

sen tulee ryhtyä. Sitten se lopettaa muiden vastaavien asioiden käsittelyn.

44 **Mikä on eriyvä mielipide?**

Tuomarit voivat antaa lausunnon asiassa, jota he ovat olleet käsittelemässä ja heidän lausuntonsa lisätään kyseisen tuomion liitteeksi. He selittävät yleensä miksi he ovat äänestäneet kuten enemmistö tuomareista (rinnakkainen mielipide), tai sitä vastaan (eriyvä mielipide).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminta

45 **Kuinka monta valitusta tuomioistuin on vastaanottanut?**

Tuomioistuin on oman menestyksensä uhri: sille toimitetaan vuosittain yli 50 000 uutta valitusta. Joidenkin tuomioiden herättämällä huomiolla ja jäsenvaltioiden kansalaisten sille antamalla yhä suuremmalla tunnustuksella on huomattava vaikutus tuomioistuimen vuosittain vastaanottamien valitusten lukumäärään.

46 **Minkä oikeuksien loukkauksista eniten valitetaan?**

Lähes puolessa tuomioistuimen perustamisen jälkeen annetuista loukkaustuomioista on ollut kysymys ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan loukkauksesta, joko menettelyn oikeudenmukaisuuden tai keston osalta. Itse asiassa 58 % tuomioistuimen

toteamista loukkauksista on koskenut 6 artiklaa (oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin) ja ensimmäisen pöytäkirjan 1 artiklaa (omaisuudensuoja). Lähes 11 %:ssa tapauksia tuomioistuin totesi vakavan ihmisoikeussopimuksen loukkauksen, joka koski oikeutta elämään, tai kidutusta, epäinhimillistä tai alentavaa kohtelua (ihmisoikeussopimuksen 2 ja 3 artiklat).

47 *Ovatko väliaikaistoimet todella tehokkaita?*

Vaikka sopimusvaltiot lähes aina noudattavat ihmisoikeustuomioistuimen antamia väliaikaistoimia, jotkut valtioista saattavat kieltäytyä toimimasta niiden mukaisesti. Tuomioistuin voi tuomita kyseiset valtiot siitä, etteivät ne ole täyttäneet 34 artiklan mukaisia velvollisuuksiaan (yksilövalitus).

48 *Käsittellekö tuomioistuin yhteiskunnallisia asioita?*

Tuomioistuin on joutunut antamaan ratkaisuja asioissa, joita ei voitu ennakoida vuonna 1950 ihmisoikeussopimuksen allekirjoittamisen aikaan. Tuomioistuin on yli 50 vuoden ajan tehnyt päätöksiä, jotka liittyvät yhteiskunnallisiin asioihin, kuten aborttiin, avustettuun itsemurhaan, ruumiintarkastukseen, kotiorjuuteen, oikeuteen saada tietoa alkuperästään siitä huolimatta, että äiti on synnyttänyt lapsensa nimettömänä, adoptointiin samaa sukupuolta olevien henkilöiden kesken, islamilaisen huivin käyttöön kouluissa, lehdistön tietolähteiden suojaan, romanien syrjintään, tai ympäristökysymyksiin.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulevaisuus

49 *Mikä on 14. pöytäkirja?*

14. pöytäkirjan tarkoituksena on taata tuomioistuimen tehokkuus pitkällä aikavälillä optimoimalla valitusten seulontaa ja käsittelyä. Sillä on luotu erityisesti uusia oikeudellisia kokoonpanoja yksinkertaisimpien asioiden käsittelyä varten, ja otettu käyttöön uusi tutkittavaksi ottamisen kriteeri ("merkittävä haitta"), sekä pidennetty tuomareiden toimikautta yhdeksään vuoteen, (jota ei voida uusida). Kyseinen pöytäkirja tuli voimaan 1. kesäkuuta 2010.

50 *Mitä uudistushankkeita on olemassa?*

14. pöytäkirjasta huolimatta on katsottu, että ihmisoikeussopimusjärjestelmän uudistamisen jatkaminen on tärkeää.

Marraskuussa 2006 merkittävistä juristeista koostuva arvovaltainen ryhmä esitti mietintönsä ministerikomitealle. Se suositteli erityisesti uuden oikeudellisen seulontajärjestelmän luomista, sekä tuomioistuimen tiettyihin rakenteellisiin tai toiminnallisiin näkökohtiin liittyvän perussäännön laatimista. Perussääntöä voitaisiin muuttaa helpommin kuin ihmisoikeussopimusta, jonka muuttaminen edellyttää kansainvälisiin sopimuksiin liittyvän menettelyn soveltamista.

Euroopan neuvoston ihmisoikeusasioiden johtokomitea käsittelee parhaillaan eri ehdotuksia.

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

www.echr.coe.int